

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖRAN

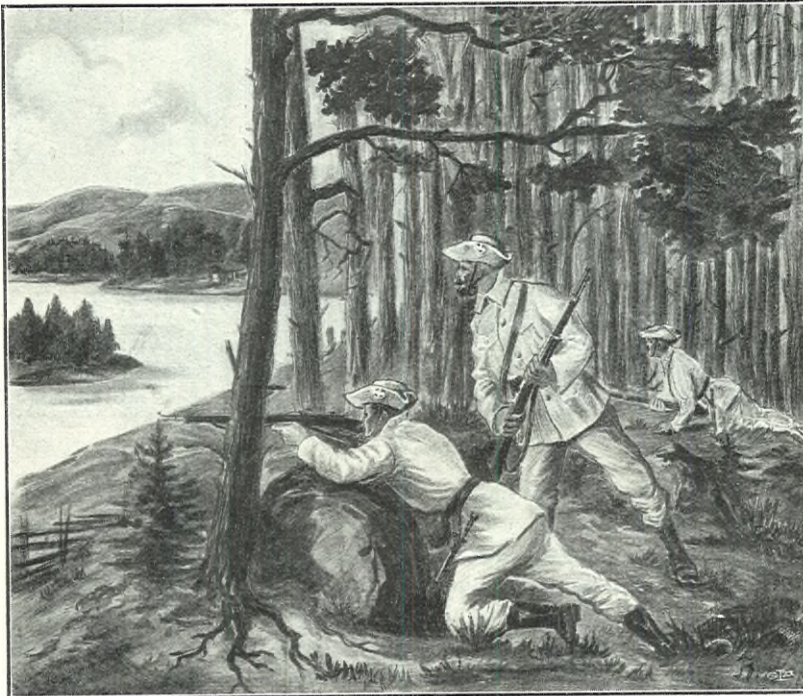
GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

FÖR HEM OCH HÄRD!

I **DESSA DAGAR** afhålls i Cirkus på Djurgården den storartade "Skyttefest för Hem och Härd", som under kronprinsens och kronprinsessans beskydd anordnats af Stockholms Skytteförbund och för hvilken förarbetena pågått i mer än ett år. Hälften af de genom festen hopsamlade medlen skola tillfalla Stockholms Skytteförbunds fältskjutningsfond och den andra hälften de medverkande skytteföreningarna. I rytargång och stallar utvecklar

SKYTTEFESTENS "FÖR HEM OCH HÄRD" AFFISCH.

Tre dikter

af Hjalmar Wallander.

en färgrik messa, strålände af kvinnlig fägring och ungdom, sina tusen lockelser, och på arenan bjudas flere gånger dagligen växlande skådespel, omfattande ridnummer och uppträdande af framstående artister. De ståtliga anordningarna ej mindre än det sant nationella syftet borga för en berättigad succès, och vår lilla diktykel här nedan vill endast vara ett anspråklöst motto till dagens allt uppslukande stämning.

I.

Ett land.

DÅR FORSAR ÄLFVEN, skummande och stark,
på kämpafärden genom myr och mark.
Där susar skogen, mörk och underfull,
högt öfver tufvans lingonröda gull.
Där dofta blommor invid stuguknut —
mer skön är en af dem än söderns ros —
och där mot vinterdagens tysta slut
ger snön reflex mot himlens blå turkos.
Jag älskar, älskar detta hvita land
med skogens gröna ram kring hed och strand,
med vind som vajar blågul fana fritt,
jag älskar detta land, ty det är mitt!

*

II.

Nattligt anfall.

MÖRK ÄR NATTEN, och svart står skogen,
kolande svart i tidig timma.
Molnen jaga i hast hvarandra.
Inga stjärnor glimma.

Ingen talar. Skämtet tiger.
Döden lurar på ödslig hed.
Ingen förrädisk måne röjer
svenskarnes dolda led.

Dödsinvidga spaningspatrullen
får en hemlig order och går
mot det förfärliga något bak kullen,
där väntande fienden står.

Plötsligt ett skott — och så en stråle
mjölkhvitt sken öfver heden bryter.
— Fienden märkt oss! Allt förlorat! —
Första salfvan ryter.

Första salfvan som sträcker till jord
tappre kämpande söner af nord.
Fiendeeld som mejar ned
skoningslöst led efter led.

Då klingar en djärf och gäll fanfar,
en hoppfull ton, en stämma klar!
En man, en trupp, en samlad här,
ett myller af män med tusen gevär
som en brusande flod ur skogen väller.
Ett rop som skarpt genom natten skär
och — andra salfvan smäller!

Och öfver stupade hjältars kroppar,
fram öfver röd och bloddränkt mark
stormar mot fiendens täta troppar
enigt en styrka, härdad och stark.

Och snabb ljungar elden ur skarpskyttsgevären,
och kulorna regna i fiendehären
och luckorna vidgas för skott som ej klicka,
för kulor som aldrig förfela sitt mål.
Och ännu en gång har den djärfve fått smaka
på svenska näfvar och svenskt kallt stål.

*

III.

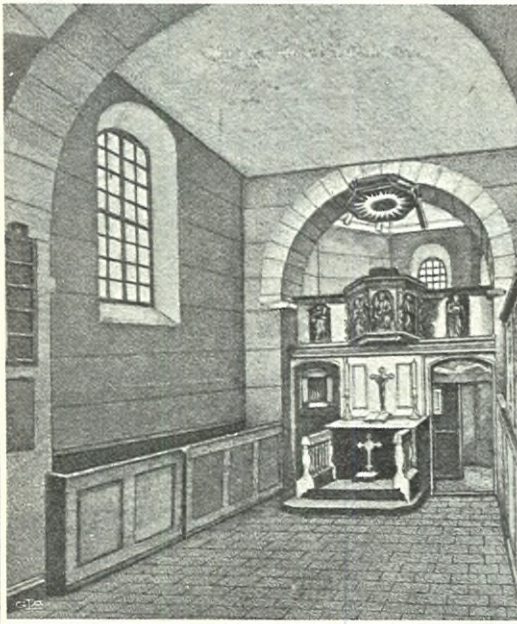
Väpnad fred!

VI HAFVA FRED! Ett ljusst och fagert ord
i gyllne tid, då ingen bränning bryter
med hotfull makt mot älskad fosterjord
och ingen stormvind ryter.
Vi duka lugnt vårt stora arbetsbord
och känna oss som barn i stugan trygga,
och vackra drömmars framtidsslott vi bygga,
ty väl på hundra år blef ingen örlig spord.

Väl det! Men än en gång kan ofärd ny
med blodigt flammig stormdagshimmel gry,
en ovän sträcka ut sin plundrarhand
mot trefna hemmen i vårt hvita land
och bryta lagen, rifva sönder friden,
den frid vi trodde ej ha något slut...
Då är det godt att kunna draga ut
som svenske männer, rustade till striden.

Och än en gång skall hvarje mörk komplott
mot våra hjärtans arfveland och lott
få svar på tal, förr kanske än vi ana,
ett svenskmanssvar af svenskens häfd och vana
till hvem det vara må, som hot har närt
emot det hem, vi hålla dyrt och kärt.
Ty fast vi njöto lugnet i vårt hus
och hvarje dag gick in med himmel ljus,
vi smedo dock och slipade vårt svärd,
beredda att, när faran steg ur fjärran,
med lif och blod försvara hem och härd.

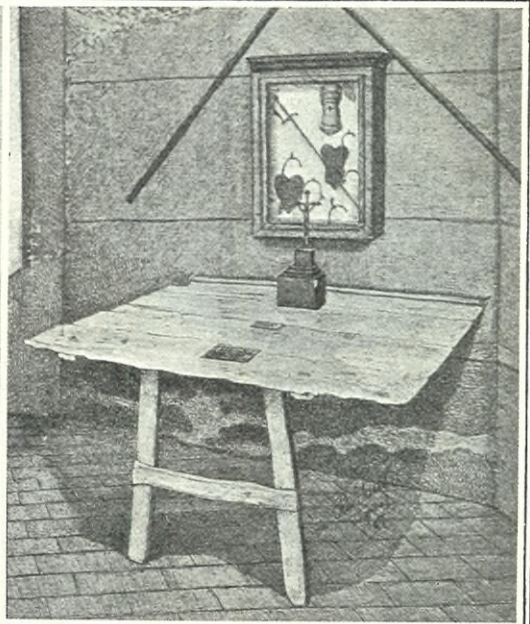
Den första Gustaf Adolfskyrkan i Tyskland

I DENNA KYRKA FÖRSIGGICK GUSTAF II ADOLFS LIKBEGÄNGELSE.

Meuchen

PÅ DETTA BORD BALSAMERADES GUSTAF II ADOLFS LIK.

I SAMBAND med Gustaf Adolfsdagen den 6 november meddela vi här nedan en intressant uppsats om den första Gustaf Adolfskyrkan i Tyskland. Författaren, en af våra kända biblioteksmän här i Stockholm, korrigerar i densamma med stöd af gamla urkunder den gängse historiska uppfattningen, att den fallne konungens lik efter drabningen först blef fördt till staden Lützen, och påvisar att kyrkan i byn Meuchen kan kallas den första Gustaf Adolfskyrkan i Tyskland.

MEDELLT SKÅL kan man sålunda kalla den åldriga lilla kyrkan i byn Meuchen, hvaraf vi meddela i dagens nummer ett par afbildningar. Den är belägen en half timmes väg från "Schwedenstein" och det där bredvid nyligen uppförda Gustaf Adolfskapellet vid Lützen.

Enligt en gammal Meuchensägen*, som icke motsäges af några samtida urkunder, skall Gustaf Adolfs lik på natten mellan den 6 och 7 november 1632 blifvit fördt till denna kyrka och där nedlagdt. Det åtföljdes af en ryttarskara, hvaraf flere officerare, utan att stiga af hästarne för att hedra den aflidne, redo in i kyrkan och omkring altaret, framför hvilket det kungliga liket var nedlagdt. Liket var så illa sändt att det icke kunde föras vidare. Det blef därför nödvändigt att öppna det, hvilket skedde i kyrkan, där äfven en del af inålfvorna blefvo begrafna, och detta till vänster, då man går in genom stora dörrn, midt på västra gavveln. Detta är ock alldeles säkert, emedan svenska vapnet var i äldre tider måladt ofvan denna plats på muren och ännu lyste det (1832) ge-

nom kalkrapningen, hvarmed kyrkan hvitmenades 1777. Då man i jan. 1832 upplyfte den under vapnet befintliga stenen, fann man i en fördjupning en murken urna af ekträ, hvori äfven fanns mull (antagligen efter inålfvorna), liknande dylik af multnade videkvistar.

Före likets öppnande hölls af skolläraren en sorgedustjänst vid eldsljut och ett sorgetal af en utaf militärerna. Därefter fördes liket ur kyrkan för att nedläggas i skolläraren Laues hus. Detta var emellertid för litet, hvarför konungen bars till en grannes, Burchardts, hus och lades där i tvättstugan på ett med gångjärn i väggen fästadt fällbord, som ännu finnes i behåll, och balsamerades provisoriskt af svenskarne samt nedlades i den kista, som skollären, hvilken äfven var snickare, i den hast, omständigheterna kräfde, hade förfärdigat. Liket fördes därefter på en svensk vagn till Weissenfels, där hertig Bernhard af Weimar lät hertiglige hofapotekaren Casper König fullständigt balsamera det. Liket hade 9 sår, 5 skottsår, 3 huggsår och ett sticksår. Sorgetåget gick från Weissenfels öfver Wittenberg till Wollgast i Pommern, hvarifrån det på svenskt skepp den 15 juli 1633 fördes till Sverige.

År 1875 restaurerades kyrkan i Meuchen, vid hvilket tillfälle hufvudingången flyttades från södra sidomuren till västra gavveln, hvarvid det på denna vägg målade, nästan urblekta svenska vapnet försvann. Därvid kom ock den på sin gamla plats bevarade lilla fördjupningen med kvarlevorna af Gustaf Adolfs inålfvor att ligga i gånge mellan kvinnosidans bänkar. Vid detta tillfälle fann man vid aflyftande af stenplattan under densamma i en murad fördjupning ett litet träkärl med något mull. Detsamma nedsattes ock på samma ställe och betäcktes med en fyrkantig sten, bärande inskriften: "G. A. 1632." På den öfver stenen befintliga delen af orgelläktaren målades det svenska vapnet med omskrift: "In der Nacht vom 6 zum 7 November 1832 wurde der Leichnam

Gustav Adolfs vom Schlachtfelde bei Lützen in diese Kirche gebracht, hier sezirt und seine Eingeweide hier versenkt." (= Natten mellan den 6 och 7 november fördes Gustaf Adolfs lik från slagfältet vid Lützen till denna kyrka, öppnades här och hans inålfvor blefvo här nedsänkta.)

Det forna bårhuset, beläget i närheten af altaret, har n. v. pastorn i Meuchen P. Sietloff inredt till ett litet museum, hvori bl. a. det ofvan omnämnda fällbordet från Burchardtska huset, hvarå Gustaf Adolfs lik balsamerades, finnes "deponerad". I ett glasskåp på väggen förvaras en s. k. spansk stötvärja, bärande inskrifterna: "Si Deus pro nobis quis contra nos" (= om Gud är för oss, hvem kan stå oss emot) och "Pro Christo et patria" (= För Kristus och fosterlandet), ett par spännsportar, en järnhandske m. m., hvilka saker man förmenat hafva burits af Gustaf Adolf i slaget vid Lützen. Detta saknar dock all grund, då bl. a. — som bekant — det af Gustaf Adolf bevisligen i slaget vid Lützen burna svärdet nu förvaras i Lifruskammaren i Nordiska museet. Sannolikt hafva dessa vapen tillhört någon officer, begrafven i Meuchers kyrka. Detta antagande bestyrkes ock därpå att man vid omläggning af kyrkans stengolf 1875 fann i närheten af den plats, där dessa vapen förut varit upphängda på kyrkmuren, en graf med ett väl bevaradt skelett, i samband med hvilken döde de säkerligen där blifvit uppsatta.

Slutligen må nämnas, att det var med tillhjälp af 13 bönder från Meuchen, som den i slaget vid Lützen svårt sårade ridknekten Jakob Eriksson, hvilken med Gustaf Adolfs lik ditkommit och som länge vistades i Meuchen, sedan han tillfrisknat, vältrade det stora erratiska stenblock, som numer utgör den bekanta "Schwedenstein" vid Lützen, till den plats, där han sett konungen stupa och där det än i dag befinner sig.

B. L.

* Denna sägen är utförligt relaterad efter ett meddelande af domaren Schröder i Meuchen uti *Philippi*, "Der Tod Gustav Adolfs" (Leipzig 1832) samt äfven i en uppsats af kommissionsrath *Alfred Moschkau* i "Blätter für heimatliche Geschichte. Beiblatt zu den Zittauer Stimmen —," 1908 n:o 6—8. "Die Kirche zu Meuchen bei Lützen." Redan *J. G. Mittag* omtalar i sin "Leben und Thaten Gustav Adolfs" (Halle 1740), "att Gustaf Adolfs lik på en vagn (Kutsche) fördes till Meuchen och där öppnades."

När ni härnäst köper skodon begär då att få se

Profva dem och öfvertyga Eder att de göra skäl för namnet "Damernas favorit".

VICTORIA-kängor säljas i finare skoaffärer öfverallt — i alla moderna färger och skinnsorter, till populära priser och tillverkas af LUDV. TRAUGOTT, Stockholm.

Ett kåseri om statistik i allmänhet och hemstatistik i synnerhet.

I.

ATT BEDRIFVA litet statistik i hemmen är icke blott intressant, utan ock lärorikt och nyttigt.

Statistiken är utan tvifvel en af samtidens mest populära vetenskaper och kommer till användning inom de mest skilda områden. Alla veta vi på ett ungefär, hvad statistik är, men skola vi riktigt förklara den, så finna vi att detta alls icke är så enkelt och lätt, som vi trott. Förklaringen blir lätt haltande, ensidig och ofullständig eller också så lång, att den icke tar någon ända, och samtidigt motsägande. Det är som att definiera begreppet kvinna, man blir aldrig enig om det.

Det är en tröst, att det icke blott är vi lek-män, som ha svårt att reda oss med begreppet statistik. De lärda själfva hafva under de mer än hundra år, som denna vetenskap nominellt existerat, ej heller lyckats komma till någon enighet. Det lär finnas ungefär tvåhundra definitioner. Och en af samtidens största statistici, vårt lands afgjordt främste, har ur högen utvalt en, som han menar ge "ett någorlunda passande uttryck af vår tids åskådning". Det lyder så här:

"Statistiken är vetenskapen om de fakta, som framgå ur naturkrafternas och människolifvets växelverkan inom ett samhälle, samt visar följ-derna för samhället af denna dubbla verksamhet och undersöker de vare sig stadigvarande eller växlande företeelser, som, bestämda af denna verksamhet, inom samhällslifvet uppträda."

Som vi höra är det ingenting för barn att leka med, och om kvinnorna icke så länge och allvarligt arbetat på sin likställighet med mannen, kunde man bli betänksam, huruvida en så beskaffad vetenskap ens vore något för dem.

Men det är nog inte så farligt. Det är snart tjuo år sedan denna definition ansågs vara ett passande uttryck för tidens åskådning. Allting växlar fort i våra dagar, och under de sista decennierna ha de enkla mjuka linjerna gått segrande fram, på samma gång som alla andliga värden populariserats. Jag hoppas därför, att herr Gustav Sundbärg vid detta laget har att erbjuda oss en mera tidsenlig, d. v. s. mera lätt-handterlig definition af begreppet.

Under afvaktan härpå reda vi begreppet själfva så godt vi kunna, och om också vetenskapligheten icke skulle bli så fullt tillgodosedd, så gör det mindre, blott våra afsikter äro ärliga och våra motiv rena. Statistiken är nämligen en farlig vetenskap, om man gör hokus pokus med den eller har fula bevekelsegrunder. Det lärde vi oss redan som barn ur vår bibliska historia.

Kom ihåg konung David, som lät räkna allt sitt folk. Han var väl den förste statistiker vår generation lärt historiskt känna. Men då det vill synas, som om denna folkräkning mera

varit motiverad af högmod och maktglädje än af vetenskapligt intresse, blef konung David eftertryckligt straffad för denna statistiska klåfingrighet genom en folkpest, som hastigt gjorde hans folkräkningsstatistik om intet.

Framgångsrikare var Fredrik den stores fältpräst *Süssmilch*, som statistiskt forskade efter företeelsernas lagar för att ådagalägga tillvaron af en "gudomlig ordning". Han har ock blifvit nämnd som befolkningsstatistikens skapare och en af den statistiska vetenskapens grundläggare.

Sedan den tiden har statistiken gjort oafbrutna landvinningar. För närvarande finnes knappast något område af mänsklig odling, som icke så att säga kartlagts, och ingen ekonomisk eller social lifsytring, som icke underkastats statistisk undersökning och jämförelse. Ingen byggnad står i vår tid säker, som icke hvilar på statistiskt underlag. Statistiken är vapnet, såväl till angrepp som försvar.

Det är därför hög tid, att äfven vi kvinnor vänja oss att handtera det.

Det finns människor, som af kärlek till det svenska föra öppet krig mot alla främmande ord i svenska språket och icke nedlåta sig till att begagna dem. Jag har mig icke bekant, hur dessa ursvenska språkrensare reda sig med ordet statistik, ty jag känner intet svenskt ord, som tillnärmelsevis täcker det, än mindre beskriver det.

Den enklaste beskrifning jag för egen del kunnat göra mig är den, att statistik är en vetenskap om tillståndet eller ställningen inom ett undersökt område. Den statistiska undersökningen stöder sig på iakttagelser, som kunna uttryckas i siffror, och slutsatserna dragas genom sammanställande af dessa siffror på ett logiskt sätt.

Statistiken är på en gång den mest påtagliga och konsekventa och den mest föränderliga och otillförlitliga af alla vetenskaper. Den rör sig med fakta och skapar hypoteser. Den är orubblig och omutbar, eftersom den talar i siffror, men på samma gång rörlig som ett oroligt haf, som stiger och faller för ebb och flod. Statistiken är den torra prosan personifierad, under det den sysslar intimt med lifvets djupaste och ömtåligaste frågor, och den gör poesi och romantik eller åtminstone spännande intrig af de torraste ekonomiska värden, så snart de blott kunna vägas, mätas eller räknas: med ett ord den är en sfinx, alltid lika lockande, lika ny och lika outgrundlig.

Statistiken har ett dubbelt ändamål, ett historiskt och ett praktiskt. Genom att iakttaga företeelserna efter statistikens exakta metoder konstateras historiska fakta på det mest tillförlitliga sätt, men sin största betydelse får statistiken därigenom, att de iakttagna fakta sammanställas och skapa en erfarenhet, som kan

läggas till grund för framtida handling. Och detta icke blott inom handel, industri och social ekonomi utan lika väl inom den högre politiken och inom privatlifvet.

Privatlifvets statistik sträcker sig naturligtvis in på kvinnornas ägoavdelningar, och många kvinnor ha kanske gjort statistik i hela sitt lif utan att veta det samtidigt med att de bokfört sina utgifter, sina inkomster, de inhöstate produkterna af landbruk, trädgård, ladugård o. s. v. eller de regelbundet återkommande husliga arbetena, brygd, bak, slakt, väfnad m. m. eller antalet hattar och klädningar, som de förbrukat, och baler, bröllop, barn dop och begrafningar, som de bevistat, eller hvita hästar, som de mött. Ty all statistik är bokföring, men all bokföring är icke statistik. För att en bokföring skall kunna bli statistik, måste den vara enhetlig, regelbunden och öfverskådlig.

Fullt lämplig för statistiskt ändamål blir den väl näppeligen, om icke målet varit medvetet.

Om vi då skulle slå oss på att medvetet göra litet statistik från hemmets värld till nytta och nöje för oss själfva och möjligen också för andra genom att en gång i framtiden kunna gagna med den erfarenhet vi vunnit och som vi då skola kunna motivera.

Jag skall i ett par efterföljande artiklar framkasta några förslag till sådan hemstatistik, som en och annan möjligen i och med det nya året kan vara hågad att bedrifva; men eftersom detta är ett verksamhetsområde, som ligger alla in på näsan, tviflar jag icke på, att många af mina läsare gå mig i förköpet och på egen hand uppsöka de utsiktspunkter, jag eljes velat visa dem.

Så må det vara hänt.

ELSA TÖRNE.

Folkhyfsning.

NEDANSTÄENDE LILLA påpekande, för hvilket vi med nöje lämna plats, då vi äro fullkomligt ense med författarinnan, berör en osed hos svenskarna, hvars utbredning vi litet hvar kunna konstatera. Bristen på folkhyfsning, hvaraf den påpekade oseden är ett utslag, kan möjligen anses som en periferisk egenskap, men den förtar dock mycket af behaget i umgänget människor emellan och mycket af stämningen vid de högtidliga tillfällen, då en sådan folkhyfsning skulle komma till synes t. ex. i blottade hufvuden vid folksångens afsjunga. Det är förför mer än hyfsning som fattas. Det är bristen på vördnad för just det man ville hylla med folksången, som tar sig uttryck i den nonchalans, på hvilken författarinnan i nedanstående rader gör uppmärksam. Mödrarna borde lära sina söner från deras tidigaste år att iaktta det vackra bruket att blotta sina hufvuden inför folksången.

Herr Redaktör!

FÖRST ETT vördsamt tack för "Vårt språk, det älskade svenska". — Men det var ej endast detta tack, utan det var äfven en bön jag ville framföra. Själ kan jag intet utträta, men Ni, herr redaktör, kan göra mycket i denna sak. —

I den stad där jag bor var för någon tid sedan högtidlig utdelning af pris till de frivilliga skyttarne. Utdelningen hölls på torget och en musikkår medverkade. Sedan prisutdelaren talat för skytterörelsen, utbringades ett lefve för densamma och därefter spelade musiken upp "Du gamla, du fria". Utom nyss nämnde talare och några få, lätt räknade undantag, blottade därvid ingen sitt hufvud. Det var detta jag ville bedja Eder påvisa! Är det rätt? Borde ej den sång, hvarmed vi uttrycka vår vördnad, vår beundran för Sverige, borde ej den icke blott åhöras, utan äfven sjungas af hvarje svensk man med blottadt hufvud? Kunde den ej i skolorna inläras, denna enkla vördnadsbetygelse för vårt fädernesland? —

Nu förlåt, om jag för länge uppehållit eder tid, herr redaktör, och skona för satirens udd denna enkla bön och

EN SVENSK FLICKA.

Barngarderoben är en svensk upplaga af den enda i utlandet existerande tidning i denna bransch och står i förbindelse med kontinentens förmästa barnklädesaffärer och erhåller från dem rikhaltiga mönster till allt hvad som hör en välförsedd barngarderob till. Tidningen är också tongifvande på sitt område samt utgifves på flere språk och i kolossala upplagor.

Barngarderoben

Pris för helt år 3 kr.; halft år 1:60 kr.
Lösnummer 30 öre.

Barngarderoben utkommer med ett rikhaltigt illustrerat nummer i mån., åtföljdt af en dubbelsidig mönsterbilaga med en mängd tillklippningsmönster. Den bör sålunda blifva af ofantligt värde för hvarje moder, helst som den därjämte lämnar henne en god hjälp med barnens sysselsättande, och gifver mer än tillräcklig ersättning för prenumerationspriset.

Några skolpojks- och studentminnen från Fyris' strand

i glad oordning upptecknade af **Manasse**.

XIV.

Terminsafslutning i skolan och eforus.

A. N. SUNDBERG.

NIOTÅGET SÖDER-
UT från Uppsala på morgonen var alldeles fullpackadt af studenter, skolpojkar, skolflickor och lyckliga mammor och pappor, som förde sina ungar till respektive sommarhem.

Gefle- och Salatågen mellan klockan elfva och tolf gåfvo heller inte efter i öfverbefolkning, och lilla Lenna-tåget, som det alltjämt

fick heta trots sin senare utsträckning till Norrtelje, var till sista plats befolkadt med Reuterskiöldar och deras femton å tjugo gäster, gossar och flickor i slyngel- och slynåren, som tillsammans med familjens åtta ungar skulle ut och lefva röfvare på Norrgarn vid sjön Giningen ett par veckors tid.

Apropå Norrgarn så fanns det väl inte för oss uppsalabarn — om man undantager Österby bruk med baron Gustaf Tamms hus i slutet på 70-talet — ett gäsfriare och gladare hem än brukspatron Carl Reuterskiölds, där pojarna Carl, Lennart och Bernhard och flickorna Henriette och Eva och hela raden af småsyskon voro värdar och värdinnor för oss stadsbarn, som beundrande hvarje dag gjorde ronderna både i stallet, ladugården och vagnshuset, hälsade på hos den gamle, hederlige kusken Lindblad, foro femton stycken i lilla vursten med öländingarna "Brunan" och "Bläsan" till handelsboden i Ola för att hemföra en sockertopp, som vid hemkomsten alldeles förlorat sin konform, gingo hederligen i Bladåkers kyrka på söndagarna, badade våra tre å fyra gånger i den smala, tämligen grumliga sjön Norr-Giningen och hade hvarje afton stort slagsmål i sofrummen högst upp, riktigt vilda slagsmål, som aldrig slutade, förrän husets värdinna själf infann sig och läste lagen för äldste manlige arftagaren, numera kapten vid artilleriet och välbeställd "tratt". —

Att så fort som möjligt efter läsårets slut snöra igen kappsäcken och ge sig af från Fyris å var en absolut nödvändighet hos de allra flesta, och den stora, genomgående lösen var: "ut till landet, ut till fåglarne!"

I tvenne dagar försiggick afslutningen i skolan, naturligtvis i fullständig proforma-stil, i gymnasiet första dagen och i de fem nedre klasserna den andra och sista dagen, då man redan klockan tolf kallades af bönklockans befriande toner att klass efter klass infinna sig i "bönsalen", skolans stora samlings-sal, som till sista plats var fylld med väntansfulla, högtidliga målsmän, och släktingar och nyfikna, skojiga skolflickor i ljusa, glada klädningar i öfvervägande flertal.

Uppå plattformen i salens absid sutto lärarne i dubbla rader på bägge sidor, mycket allvarliga, men påtagligen lyckliga, att allt snart var slut för denna gången. Rektor "Muffe", som hade sin särskilda plats, går plötsligt ner midt i gången, lärarna resa sig, de femhundra-tretton skolpojarna följa exemplet, hela publiken stiger upp, och stolt högre, något obetydligt böjd, den gråa peruken kokett friserad

vid öronen, litet spjufvig i blicken och ej fullt stadig i gången skrider kyrkans primas, Svea rikets ärkebiskop Anton Niklas Sundberg, mellan ynglingaleden fram, följd af Manfred Mustafa Floderus.

Luften inne i bönsalen är tryckande, rent olidlig, rektor går igenom klass efter klass, läser upp den långa, tråkiga och enformiga listan om "frälsta" och "förtappade själar", listan, som innehåller upplysningen om "helt löfte" till högre klass eller med "villkor om förkofran".

Det är en pinsam stund såväl för den af-rättade som för hans lyssnande och ofta ljudligt gråtande systrar, mostrar, kusiner och sysslingar. Vid detta tillfälle träder kamratan fram, och man kan så väl se, om en kamrat är skadeglad öfver en annans motgång, eller om han känner medlidande.

Jag kan tydligen se en sådan där situation framför mig, som ännu skär mig i själen. En kamrat var synnerligen ängslig, om han skulle få "helt löfte" eller inte, därpå berodde nämligen om han skulle få komma ut på landet eller ej. Det var i Oscar Arpiss klass, och i den i klassrummet tillgängliga katalogen, upplysningen för allmänheten angående resultatet, var offret inregistrerat som fullt klar och färdig för uppflyttning till högre klass.

Därom var han alltså fullständigt öfvertygad, då rektor uppe i bönsalen förklarar motsatsen. Pojken bleknade, såg sig förtviflad till höger och vänster och mötte öfverallt medömkan- de, beklagande blickar. Plötsligt vänder han sig om och får se en kamrat, som alltid varit hänfull mot honom. Denne ler skadeglad, grinande upp till bägge öronen, och tar så med vänstra handen betecknande i sin rockkrage.

Ingen mer än en uppsalapojke från 1880-talet förstår hvad detta hänfulla, förnedrande: "kragen!" betyder, hur det smärtar och hur det känns, vare sig det åskådliggjordes genom pantomim som i detta fallet eller genom ett föraktfullt framkastadt "kragen fick du!" — och han *fick* verkligen "kragen", rektorns upplysning var den riktiga.

Sedan Muffe genomgått domen i de skilda klasserna, börjar premieutdelningen med hjälp af lektor Falk, som för hvar gång han öfverlämnar en bok, en kartong eller ett penning-bref till rektor, ur hvars hand premium skall mottagas, visar ett stort, godt, bredt och förstående leende, — glädjen öfver framgången.

Nu blir det rörelse i salen! Anton Niklas Sundberg har intagit katedern, och med en sträf, men i minsta vrå hörbar röst och med en minutiös artikulering af hvarje ord, hvarje stafvelse, hvar konsonant och vokal, talar han om arbetets välsignelse, kärleken till nästan i lifvet, tackar lärare och rektor för samvetsgrant, ärligt, uppoffrande arbete och vänder sig så till skolans lärjungar, som i likhet med skolans

SLOTTSBACKEN I VINTERSKRUD.

x Den tilltänkta platsen för Wennerbergstoden.

lärare resa sig och stå högtidligt och ta emot ganska bittra, men mycket sanna ord om bristande flit och dåligt uppförande af ärkebispens, som kallar sig själf "skolans högvördige eforus".

Men hans anförande, prägladt af kraft och baserat på idel välvilja, gjorde alltid ett djupt intryck på oss, och det fanns knappt någon, man såg upp till med en sådan vördnad som till ärkebiskopen, skolans dåvarande eforus.

Önskande oss samlade krafter och full hälsa under den kommande sommaren slutade gubben Anton Niklas med att öfver oss arma syndare — skolpojkar och hela församlingen förresten — lärarne inbegripna nedkalla Herrens välsignelse.

Ärkebiskopen klef ner från sin upphöjda ställning, rektor tackade, lärarna bugade sig och så följde befrielsens stora hvarje vår igenkommande hymn, psalm 500 vers 7:

"Herre signe du och råde
och bevara nu oss väl,
Herre ditt ansikt' i nåde
lyse alltid för vår själ.
Herre Gud, dig till oss vänd
och din frid oss allom sänd.
O, Gud Fader, Son och Ande,
dig ske pris i allo lande."

Om jag skulle lefva, tills jag blir åttio år, skall denna psalmvers liksom psalm 183 alltid för mig återkalla en särskild stämning, en specifik känsla och på samma gång ett visst ögonblick. Den mera tungrodda melodien till psalmen 183 kallar minnet tillbaka till den icke så ceremoniella höstafslutningen i skolan omkring den 18:de december, då julferierna begynte.

I denna psalms första vers, som afsjöngs som inledning: "Till dig af hjärtans grund i nöden ropar jag", låg ingen direkt befrielse, endast ett tillfälligt uppehåll i de stora lidandena.

När jag hör denna psalm sjungas, känner jag lukten af lack, det har fallit djup, läcker snö öfver Uppsala och liksom afskilt staden från den yttre världen, upplandsbönderna komma i den tysta, stilla vintermorgonen med sina julgranar och förvandla hela "Stora torget" till en härlig barrskog.

Kalkarna äro framtagna. Du susar i hvinande fart uppe från slottet ned genom grindstolparna af granit, svänger nedför Karolinsbacken och far med rasande fart ner i staden förbi hotell Oden, åkare Fredrikson och Rosalie i cigarrboden ända fram till Strömbergs bod och instrumentmakar Rose.

Eller också står du på Alzénska skidor och störtar på hufvudet rätt nedför Slottsbacken från norra tornet. Det gäller nästan lifvet, ty branten är bråddjup och farten hemsk, och det är tur, om du vid nedkomsten på Nedre Slottsgatan kan klara Hagströmerska huset eller Beinoffs gröna plank.

Det är med ett ord full vinterstämning öfver Uppsala, det är kalkpartiernas och flirtens förlofvade tid.

Vill man vara riktigt i fred med flickorna, träffas man vid Slottskällan i skymningen, och så bär det af med de stoppade, briljant skodda kalkarna, antingen till Sturehvalfven, där du har en härlig kalkbacke ned mot södra landsvägen, eller också sträckte man ut sin vandring ända till Eklundshofsskogen.

Det glada sommarlifvet är här alldeles slut. Tälten äro längesedan nedtagna, barackerna stå tomma och officerspaviljongen är tillbommad.

Du hör inte längre de glada tonerna af tapto, när klockan slår nio om sommaraftnarne, det jublande skrattet i tältgatorna har tystnat och du hör inte heller officerarnes taktfasta kommandorop till sina indelta soldater och sina studentbeväringar däruppe på den vidsträckta Polacksbacken.

Det är vinter, djup snö i skogen, du möter

**Skönhet
är
makt.**

För hvarje dam torde det vara af största intresse att taga kännedom om sättet för en rationell hudvård. Detta tillfälle gifves i de värdefulla praktiska råd som erhållas uti vår stora bok afhandlande **Skönhetens hemlighet**. Boken erhålles gratis och franko. Tillskrif oss i dag.

**Parfymeri
Louise,
— Stockholm. —**

ingen människa, om inte möjligen skraddar Magnus Kil, som vintertid är kommandant häruppe och ansvarig för kunglig Upplands regementes byxor och kappor, kälkbacken är härlig, julglöggen värmer och glöder, och vinterstämningen i månsken inne i dalsänkan vid Geijerska vägen är underbar.

Uppsala är fult! säger den som inte sett staden och dess omgifningar i detalj. Nej då, min kära vän! Uppsala är härligt, ibland underbart vackert!

Det är denna vinterstämning, som psalm 183 alltid framtrollar hos mig, på samma sätt som psalmbokens sista vers erinrar om vårterminens slut och den verkliga vilan.

Aldrig i mitt lif har jag hört en psalm sjungas med en sådan öfvertygelse som denna vårterminens avslutningspsalm.

Orgeln fullständigt skrek af hänryckning, vare sig den nu sköttes af Harald Strömfelt, Axel Carstensen, Gustaf Winqvist eller Olle Josephson. Den rent ut sagdt tjöt af förtjusning att få vara i fred i tre hela månader, och med orgeln jublade fem hundra pojkar, sextio lärare och trehundra målsmän af hjärtans grund: "Herre, signe du och råde!"

Det var endast de mäktiga våldsamma tonvågorna, som ryckte alla med sig i detta avslutningens jublande slutnummer. Ingen tänkte djupare på orden och deras innebörd, melodin var inte något märkvärdigt med, men i allas sinnen fräste det af befrielselängtan och i allas inre sjöng det nog, samtidigt med att psalmen brusade:

"Ja, jag kommer!
Hälsn, glada vindar,
ut till landet, ut till fåglarne,
att jag älskar dem,
till björk och lindar
sjö och berg, jag vill dem återse."

Birger Bortkommen hade inte hört sitt namn nämnas alls; han hade nämligen som vanligt intet löfte, han tillhörde den kategori, som rektor "Muffe" under tystnad alldeles förbigick.

Birger hade C och Cd i alla ämnen utom i botanik, där han stoltserade med ett i sällskapet tämligen bortkommet Ab. Han var nämligen den ende i klassen, som sett "Pinguicula vulgaris" växa i Norrland, han hade skänkt den öfverförtjuste Svedax, adjunkten i naturkunnighet, flere synnerligen väl pressade riktigt granna exemplar med sina djupblå, vackra blommor, och han kunde till kamraternas stora förtviflan och leda, men till Svedax aldrig tröttnande förnöjelse, minst en gång i veckan hålla ett långt, säfligt och tråkigt föredrag om "långmjölken" och dess tillkomst.

Öfverförtjust och nöjd med sitt Ab reste Birger till fädernegodset i Norrland, och redan en timme efter terminsafslutningen skingrades kamraterna som agnar för vinden ut i Uppland efter häst och vagn, upp i Dalarna, ned till Småland, ja, t. o. m. öfver till Finland.

På snälltåget 3,5 var det trångt nog, men på 3,20-tåget fanns inte en bänk ledig och hvarenda platform och hvartenda fönster voro upptagna af förlästa, lössläppta, lyckliga pysar med splitternya skolmössor, den blå gymnasistmössan och för de fem nedre klasserna fula svarta sammetsmössor med skärm, en silfverkrans fram till med klassens nummer — också i siffror — inne i kransen och en olika färgad snodd rundt mössan: blå rand för andra klassen, gul för tredje, röd för fjärde och vit för femte.

För hela tre månader vände den glada skaran Uppsala ryggen, och där uppe på backen stod skolan snart öde och tom och lika sorgen som alltid, stekbränd af den i Uppsala ofta olidliga julihettan.

Donationens hemlighet.

Ett litet kapitel om Dora Krüger och sparsamhetens konst.

UNDER RUBRIKEN "En lärarinns donation" lästes för några veckor sedan i tidningarna en sympatisk artikel om henne, som till Majornas elementarläroverk för flickor i Göteborg skänkt hela sin efterlämnade förmögenhet. Men då det framhölls att "hon, som ingenting ärft och hade 1,200 kronor i lön, på slutet också i pension 450 kronor, såg sig i stånd att donera bort 45,000 kronor", så undrade dock litet hvar, fastän hennes sparsamhet, ordningssinne och arbetsamhet framhölls, hur det var möjligt att med så begränsade tillgångar spara ihop ett så stort kapital. Spörsmålet är af intresse för så väl löntagare som löngifvare.

Dora Krüger var född 1840 i Kiel, men flyttade tidigt med sina föräldrar till Husum, där hennes far blef hamnkapten.

Vid 24 års ålder kom hon öfver till Skåne, där hon blef lärarinna i enskildt hem. Följande år erbjöds henne plats i fröken Eva Rodhes skola i Uddevalla. Denna nestor på flickskolans område, som alltid drivit den satsen, att i ungdomen skall man tänka på ålderdomen och därför skaffa sig en sparpennning, förmådde Dora Krüger att sätta in några kronor i Uddevalla sparbank. Detta var grundplåten. Sedan förvandlades de växande besparingarna i aktier i banken. Dessa aktier ha tidtals gifvit mycket god ränta, och Dora Krüger lade alltid räntorna till kapitalet.

Från skolan i Uddevalla öfvergick hon till elementarläroverket i Vänersborg, hvars föreståndarinna hon en tid var. Här gjorde hon besparingar. I slutet af 1870-talet kom hon till Majornas elementarläroverk för flickor. Hennes lön vid denna skola öfversteg aldrig 1,300 kronor. Hösten 1883 hitflyttade fröken Krügers mor och syster. Den senare fick plats vid fröken Eva Rodhes praktiska arbetsskola i Göteborg; modern skötte hushållet. Fröken Dora Krüger har sagt sina vänner, att hon icke kunde spara något af sin lön, då hon lefde ståndsmässigt.

Det lilla hemmet, som modern länge utan biträde skötte med sparsamhet och omtanke, var prydligt, gästfritt och vänligt, kosten var god, ingenting fattades i trefnad, ty de utförde alla ett intensivt arbete. Dora Krüger hann med mycket plus skolarbetet. Hennes lektioner i

tyska voro eftersökta, och hvad de inbragte lades till sparpenningen, ty onödiga utgifter kommo icke i fråga och till dessa räknade hon fotografier. Hon har därför icke efterlämnat mer än det porträtt från ungdomsåren, som Idun i dag återgifvit. Detta är skada, ty med all sin sparsamhet vårdade Dora sin yttre människa och uppträdde alltid prydligt.

Hennes ämne var tyska språket och om hennes undervisning skrifer en elev:

"Med mycken skicklighet och ousägligt nit meddelade hon till generation efter generation af flickor grunderna af sitt kära modersmål. Sträng var hon — där vankades både BC och C — och det gick minsann ej an att sitta ouppmärksam. Kunde man ej sina läxor — och dessa voro både långa och svåra — så fick man nog veta hvad man gick för, men då man fått sin beskärda del, behöfde man ej frukta några sura miner, och tyska fick man i alla fall lära sig. Glad, hurtig och öppen, var därför Dora lika älskad af sina flickor som hon var fruktad."

En sådan lärarinna mister man ej gärna, och man unnar henne ett godt lefvebröd, när krafterna utsina.

Det blef därför icke tal om, att Dora Krüger skulle taga afsked, när hon blef 55 år. Hon fick de följande 5 åren stå kvar som ordinarie lärarinna och åtnjuta de 450 kronorna i pension jämte en eller måhända två pensioner till, som hon genom insättningar skaffat sig. Pensionerna lades också till besparingsfonden, som alltjämt steg med ränta på ränta. Under de följande 5 åren afvecklades arbetet så, att när hon lämnade skolan, uppgick hennes arvode där endast till 250 kronor. Under tiden afledo mor och syster, och hon ärfde omkring 5,000 kronor.

Bland Dora Krügers många vackra karaktärsdrag var hennes tacksamhet. Åt den skola, som så human bemött henne, gaf hon hela sin förmögenhet att utgöra en stipendiestiftelse under namn af *Dora Krügers fond*. Ur denna skall lämnas understöd till flickor, som genomgått de högre klasserna af Majornas elementarläroverk för flickor, för deras vidare utbildning vid fackskolor t. ex. lärarinneseminarier, Musikaliska akademien, gymnastikinstitutet o. s. v. samt för utländsk studieresa. Stipendiet utgår till en, högst två flickor och får, i mån af förtjänst, bibehållas flera år. Det är gifvarinnans mening att en verklig hjälp skall lämnas — därför vill hon att stipendiet skall bortges odeladt.

Räntorna på fonden få dock tills vidare icke användas i det angifna syftet, de skola tillfalla den åldriga tjänarinnan, som sista åren af fru Krügers lif var hennes hjälp och som trofast stått vid mors och döttrars dödsbäddar, samt medlemmar af den svenska familj, som först visade de inflyttande främlingarna vänlighet.

I sommardagarnas fägring detta år löstes Dora Krügers ande från smärtornas värld; "och medan den goda gifvarinnan i den främmande jorden hvilat efter sitt trogna arbete," skrifer hennes elev, "skola unga flickor till sena tider med tacksamhet minnas henne, som med sin storartade gåfva för dem lättat och jämnat vägen till oberoende och utkomst."

Under sparsamhet och ordning växte alltså den stora donationen från få kronor till tusentals, men hon som utförde konststycket var icke svenska, det är nyckeln till gåtan. Vår skötesynd är ju att vilja härma det utländska, må vi då af tyskar och fransmän lära att lefva icke öfver, men under våra tillgångar.

AMANDA LEFFLER.

LUZERN

☉ Förnäm vistelseort under sommaren. ☉

G:D HOTEL NATIONAL

Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön.

Rum från 4 kr. • Ill. prospekt gratis.

Telegramadress: "National".

LEDA. MÅLNING I OLJA AF OSCAR MATTHIESEN. CARL STENDERS KUNSTFORLAG, KJÖBENHAVN.

Ett intressant konstverk: "Den kvinnliga hängifvelsen" i mytologisk-allegorisk gestalt.

REDAN I nr 38 för år 1906 stiftade våra läsare bekantskap med den då i Stockholm utställda jättemålningen "Skånska dragoner vattna sina hästar" och dess märklige konstnär.

HVARJE KONSTINTRESSERAD, som i dessa dagar passerar eller besöker "Kongens Köbenhavn", bör ej förbigå den utställning som *Oscar Matthiesen* anordnat i den Fri Udstillings Byggning vid Nordbangården. Konstnären är bekant hos oss från den stora ryttabilden "Skånska dragoner vattna sina hästar på öppna stranden", som är svenskt motiv, tillkommet på svensk botten (Ystad), och äfven varit utställd för några år sedan i Stockholm. Det är en retrospektiv samlingsutställning, i allt 139 bilder, visserligen af mycket olika värde, men flertalet intresserande och åtskilliga verkliga fängslande, oljemålningar, temperabilder, akvareller och teckningar. Hufvudsakligen är det tre, som företrädesvis tilldraga sig uppmärksamheten: ryttabilden, "arbetskörning vid Seinen" samt den nya, nu för första gången utställda jättemålningen af "Leda med svanen". Och endast dessa tre göra besöket värdt. Den stora, kraftiga ryttabilden bemäktigar sig oemotståndligt våra blickar, när vi passera det utsprång, där den är placerad. Den har här fått en förmånlig plats med god ofvanbelysning, men man känner sig misslynt öfver att på sidorna om bilden se uppstaplade diverse ful bråte af lådor, tunnor m. m., som störa. Man kunde dock ha beslöjat dem. Af de stora bilderna finnes en mängd studier, hela eller delvisa inom alla de odlade konstgebiten, isynnerhet af ryttabilden med mer än dussinet. Leda är emellertid nu hufvudnumret.

Ehuru det finnes en freskobild af denna redan från år 1900, är oljebilden utarbetad under de två sista åren. Om Ledas tillkomst berättar konstnären själf.

Han stod en dag i Florens tillsammans med en konstnärinna och betraktade en bild af Botticelli, Maria och ängeln, den senare knäböjande och räckande Maria liljor. Han finner föga religiöst däri, mera en likhet med Leda och svanen, som han säger. Däraf kom han att upptaga motivet. "I min första Leda har jag tagit direkt rörelsen från Botticellis Maria."

Sedermera i utförandet af denna stora mytologisk-allegoriska bild har han sökt anpassa sig till vår moderna tid. I ryttabilden vill han skildra det manligt behärskande, hvaremot i Ledafiguren dess kvinnliga motstycke, den kvinnliga hängifvelsen, men "ikke som hos Botticellis Kvinde der böjer sig for det uimodstaaelige, som Maria gör det. Det er Kvinden, der selv giver sig hen til Guden, til Zeus, som forvandler sig til en Svane."

Motivet till det landskap, som bildar bakgrunden och som återfinnes i flere, föga varierade studier, förskrifver sig från Gardasjön. Det har ett visst heroiskt tycke. Bergen i fjärran, sjön, stranden, det gigantiska trädet bilda en ypperlig bakgrund. De i denna jämförelsevis mera dämpade färgerna harmoniera väl med den stora hvita fågeln, den nakna kvinnofiguren med det rika, böljande guldgula håret. Kompositionen är säker och harmonisk. Ehuru i saknad af den starka färgglädjen och realismen hos ryttabilden gör dock Leda ett mäktigt, varaktigt intryck. Matthiesen är eljes bekant som större färgkonstnär med förkärlek för bjärtare färger än danskarna i allmänhet älska, och han har därför hemma betraktats såsom mera kontinental än dansk. Han har ock därför ej lyckats slå sig så väl igenom i det nutida, dämpade, diskreta danska småmåleriet.

SM.

DEN FÖRSTA KVINNAN PÅ FLYGMASKIN M:ME PELTIER.

Paris i oktober.
DE MÅNGA leksaksförsäljare, som vandra omkring på Parisbulevarderna och ge hela små föreställningar på asfalten, ha nyligen i marknaden fört en leksak, hvilken hotar att fullkomligt tränga ut alla andra. Det är flygmaskinen, aeroplanen. De små behändiga tingesterna samla omkring sig en tät skara nyfikna, och där man sitter utanför det stora boulevardkaféet, njutande af en kopp godt kaffe och en dålig fransk cigarr i skön närhet af den väldiga på trottoaren utflyttade koksgrutan, låter man så gärna blicken följa dessa leksaker, hvilka så lustigt vicka omkring på cementen.

Man skulle icke behöfva gå så många steg härifrån för att få ytterligare bevis på, hur stort intresset för luftsegling och flygkonst för närvarande är här. De många "vykorts"-affärerna äro fulla af kort med afbildningar af franska aeroplaner och ballonger, i Matins väldiga fönster ej långt härifrån utställas jättefotografier af amerikanen Wilbur Wright och hans flygmaskin, och de många tidningskioskerna skylta på bästa upphängningsplatsen med sporttidningarna, hvilka i nio fall af tio på första sidan reproducera någon bild från den sista rekordfärden med flygmaskin. Den uppstigningen kan man äfven få se på biografteatern här intill. Pariserbulevarderna i aeroplanens tecken!

Aldrig någonsin har det förut såsom nu öfver hela världen arbetats på "luftens eröfring". Orsaken till att man just nu gripit sig an med lösningen af detta problem samt kommit densamma så nära är mycket enkel, nämligen att man upfunnit en lätt, kraftig och ofarlig maskin — bensinmotorn. Så snart densamma kommit till världen, började uppfinnare öfver hela jordklotet att kasta sig på flygproblemet, och för hvart år ha stora framsteg gjorts.

Redan från början delade sig aeronauterna i tvenne vidt skilda läger, nämligen de, som bekänna sig till systemet "lättare än luften", d. v. s. söka problemets lösning genom torpedformade, gasfyllda ballonger, hvilka drifvas framåt af motorer och propellrar, samt anhängerne af systemet "tyngre än luften". De senare söka "eröfra luften" med flygmaskiner eller så kallade aeroplaner, hvilka vanligen bestå af å träramar utspända "vingar" af siden, hvilka äro ställda snedt uppåt mot luften, som trycker underifrån mot dem och håller maskinen uppe, då den af ett par propellrar och en stark motor drifves framåt.

En af de första styrbara ballongerna konstruerades af brasilianaren Santos Dumont, och numera finnes dussinet fullt i Europa af dylika luftskepp. Särskildt är täflingen skarp mellan Tyskland och Frankrike om

att ha den bästa luftflottan. "Vår framtid ligger i luften," heter det nu i Tyskland, sedan den bekante greve Zeppelin genom en nationalsubskription fått 5 1/2 miljoner mark att skapa en luftflottilj för, och öfver manörfälten vid Issy le Moulineaux utanför Paris träna sig dagligen de franska krigsaeronauterna med sin präktiga, styrbara ballong "République".

I Frankrike är man dock mest intresserad för systemet tyngre än luften, och aeroplanen har här genom män sådana som Farman och Delagrange nått en hög grad af fulländning. Till och med kvinnan har här börjat ägna sig åt "flygning", sedan m:me Peltier å sin mans aeroplan visat hur tilltalande något sådant ter sig. Namnet för dagen är dock nu Wilbur Wrights, amerikanen, som flugit 1 1/2 timme i sträck, och hvars aeroplankonstruktion i dagarna inköpts af ett franskt konsortium för 1/2 milj. francs.

Fransmännen säga, att deras egna bästa aeronauter visserligen äro "flygmänniskor", men Wright är den verkliga "L'Homme Oiseau". Och just i dagarna kommen från amerikanens försöksstation vid Le Mans, kan jag ej annat än instämma i liknelsen af Wright med en "fågel". Hvilket slags "fågel" han mest liknar, när han på sin aeroplan kretsar öfver trädtopparne, har jag emellertid ej klart för mig.

STYRBARA BALLONGEN "RÉPUBLIQUE".

DET HAR BLIFVIT oss för trångt på jorden och luften lockar med sina outjorskade rymder. Den har för öfrigt alltid lockat, och otaliga äro de, som andligen eller lekamligen brutit nacken af sig med försöken att konstruera en styrbar flygmaskin. Det tyckes vara vår tid förbehållet att lösa detta problem, och de många

WRIGHTS AEROPLAN I FULL FART.

framgångsrika försöken, som tyda på att man närmar sig målet ha väckt ett varmt intresse icke b'ott, hos fackmän, utan hos de breda lagren öfver allt i Europa. Ofvanstående artikel ger en öfversiktlig skildring af de olika principerna vid konstruktionen af dessa framtidens transportmedel och deras främste målsmän.

WILBUR WRIGHT.

FARMANS AEROPLAN.

Skalden Daniel Fallström

ingick den 26 dennes i sitt femtiondeförsta år.

Är det nödigt erinra om allt det härliga han under de gångna åren skänkt oss, han, den svenska kvinnans, den stolta hufvudstadens, den fagra skärgårdens sångare framför andra? Säkert icke, ty hans dikter äro flitigt lästa, och personligen har han genom sina många uppläsningsturnéer gjort sig känd, skattad och älskad i vida kretsar af vårt land. Endast därom må erinras: att på Daniel Fallströms luta finnes en sträng af stark och äkta fosterländsk klang, som sällan är stum på moder Sveas stora märkesdagar, de må nu gifva anledning till jublande glädje eller tyngande sorg.

Helt säkert finnes det många med oss, som med tanken på den dag, då skalden — ännu i sin alstrings fulla kraft — steg in i sitt andra halfsekel, vilja gifva honom en synlig underpant på den tacksamhet svenska folket är honom skyldigt.

Vi våga därför inbjuda alla vänner af Daniel Fallströms diktning till deltagande i subskription för ävåbringande af en gåfva, afsedd att utgöra en varaktigare påminnelse om hans 50-årsdag. Början är gjord, och omfattas saken med det intresse vi våga vänta, vore afsikten att förvärfva en lifränta för honom och den maka, som stått och står honom trofast bi. Om icke, utbedja vi oss förtroendet att få träffa andra bestämmelser rörande medlens användning.

För tecknade bidrag skall på lämpligt sätt redovisas.

De insamlade medlen uppbäras och redovisas af undertecknade Grabow och Sohlman.

Lista finnes utlagd å Iduns byrå, 43 Mästersamuelsgatan, där äfven bidrag pr post mottagas.

Stockholm i oktober 1908.

Carl C:son Bonde,

Kristina Nilsson,
Gref. Casa-Miranda,

Carl Grabow,

John Hammar,

E. A. Karlfeldt,

Johan Nordling,

Albert Ranft,

Harald Sohlman,

Carl Ewert Taube,

Arthur Thiel.

I julklappstider.

JA, DIT HA VI hunnit nu, att litet hvar börjar begrundat hvad man skall ge fränder och vänner till julklapp. Men innan ni, lilla söta fru eller unga rosenkindade mö, hunnit bestämma er för lysduken, gobelängen eller portiären, så låt mig få säga ett varningens och förmaningens ord.

För det första: förstör inte den härliga familjetrefnaden med samling vid lampan och aftenbrasan genom att i veckor isolera er med det stora jularbetet, som kanske ändå inte blir färdigt förrän följande jul;

för det andra: sitt inte uppe och "lussa", det förstör rosorna på kinderna, följande dags goda lynne och arbetsförmåga samt grannarnes nattro;

för det tredje: försök så småningom, under tidernas lopp, komma underfund med hvad som *särskildt* skulle kunna vara till glädje eller nytta för gåfvotagaren och gif aldrig något meningslöst.

Mången anser, att då man vid högtider ger gåfvor, bör det vara sådana som endast äro "til lyst" och ej bemängda med hvardagslifvets prosa, det bör liksom vara en rättighet äfven för den, som eljes måste dra på slanten så att den blir fyrkantig innan den ges ut, att vid sådana tillfällen släppa sig lös och låta det ideella gå före det praktiska.

Ja, därom är intet ondt att säga, men då meningen med gåfvan, stor eller liten, är att vara till mottagarens särskilda glädje eller nytta, så bör det ju vara dennes smak, intressen och förhållanden man främst bör tänka på.

Jag hörde en gång en man säga till sin afgudade hustru: "Nu har du fått ett sidenparaply, min älskling, hvad vill du ha härnäst?"

"En köttkvarn," svarade hon med känsla och öfvertygelse. Men jag har mina dubier om att hon ännu fått den.

Säkert är, att det finns många män, som gärna köpa prydnader och lyxföremål, men är det fråga om en köttkvarn, några stryklad, en hushållsvåg eller dylikt för köksdepartementet nyttigt, då har han hvarken råd eller intresse för detta, som skulle vara till daglig trefnad

Mathilda Lindström.

NÄR FÖRESTÅNDARINNAN för Adolf Fredriks arbetsstuga i Stockholm fröken Mathilda Lindström, fred. d. 30 okt. kl. 5 e. m. i en ålder af 65 år, stilla afsomnade efter endast åtta dagars sjukdom, afbröts därmed ett sällsynt rikt och gagnande livsverk.

Arbetsstuguverksamheten, som sedermera vunnit en så storslagen utveckling, var ännu helt ung — den första arbetsstugan öppnades nämligen år 1887 — när fröken Lindström år 1889 inträdde som lärarinna vid och följande år som föreståndarinna för Adolf Fredriks arbetsstuga, en befattning, som hon genom sitt blida, jämna lynne, sitt moderliga väsen och sitt varma intresse, hvilket hon äfven vetat att bibringa dem, som stått henne nära i arbetet, var särskildt lämpad att fylla.

Hon ägde en sällsynt förmåga att tillvinna sig barnens förtroende och tillgifvenhet, och stugans historia kan förtälja otaliga episoder om hur "fröken" skulle taga del i barnens alla glädje- och sorgemöten, hur hon med en vänlig blick kunde få också den värsta vildbasare till lydriad. För de tusentals barn, som hon under de gångna åren handledt, har hon sålunda varit deras bästa förtrogna, och de band, som knutits i stugan mellan henne och dem, ha hållit samman också sedan "liten blifvit stor" och kommit ut i lifvet.

När det gällde barnens bästa var intet arbete för tungt, ingen möda för stor. Ehuru det var förenadt med ganska stort besvär och mycken tidsutdrägt, anskaffades sparbanksböcker, där barnen — för att på ett praktiskt sätt vänjas vid sparsamhet — fingo sätta in de slantar, som de förtjänade på hemarbete, och det är svårt att säga, hvilkens glädje som var störst, frökens eller barnens, när besparingarna växte.

Från och med år 1900 har Adolf Fredriks arbetsstuga årligen utsändt ett ganska stort antal feriebarn, och det har likaledes varit fröken L., som åtagit sig det kräfvande arbetet härmed, och hon har sedan inte släppt de sina ur sikte, därom vittnar den både vidlyftiga och rörande brevväxling, som under sommaren förts mellan henne och dem. Hon har också nitiskt deltagit i ledningen af de lärokurser, som anordnats af Centralkommittén för Stockholms arbetsstugor.

för husmodern och som hon kanske eljes nödgas låna af grannarna. Ty oftast räcker ej den natt och jämnt tillmätta hushållskassan till sådana extra utgifter.

Det är då, som den kära fränden eller vännen kan lyckliggöra hemmet med en dylik praktisk gåfva till julen, en gåfva, som jag försäkrar skulle uppskattas till sitt fulla värde och därutöver. Och äfven om man måste köpa gåfvan, kan man alltid tillägga något, som gör den mera personlig. Till ett par stryklad kan man t. ex. sy fodral af ylle, hvilket hvarje ordentlig husmoder använder för att skydda dem mot rost o. s. v.

En treflig och välkommen gåfva äro också kärll af trä med lock på till förvaring af mjöl och gryn. Nätt målade eller glödrerade med etiketter äro de lika trefliga som praktiska och hållbara. Sådana kärll finnas ju i handeln af porslin, nog så trefliga, men — huru länge hålla de. Jag mötte just häromdagen en man, som påstod att han efter tio års äktenskap endast hade de gröfre järnsakerna kvar af bosättningen.

Ett dussin träskedar med en liten krumelur eller blomma på skaffet, hvilket våra förfäder aldrig försummade att styra ut dem med, ombundna med ett kulört band, är det inte en liten nått gåfva. En hållare för vispar bestående af två remсор af vaxduk, ungefär en decimeter breda, fällade eller kantade och afsyddade i så breda rum, att ett vispskaft kan stickas ned, samt försedd med öglor eller ringar, så att den kan hängas upp på skafferidörren, är också en nyttigt gåfva. Följa visparne med är det så mycket bättre. Litet hvar vet nog huru vispar kunna skrymma på en skafferihylla och ändå äro de nästan omöjliga att få tag i, när man har brådtom.

Och korgar kan man aldrig få för mycket af, såvida man inte är ungar.

Ett arbete, som särskildt lämpar sig för småtingar att förfärdiga, är fodral till matsilfver, hvilket man sällan har tillräckligt af. På grått linne eller stramalj broderas en liten ranka och initialer. Sedan fodras denna, hvars längd och bredd beräknas efter hvad den skall inrymma, små eller stora skedar eller gafflar, med röd hel- eller halflylleflanell eller ännu bättre sämskskinn, som antingen arrangeras som blad i en bok eller och påsys tvenne längder med afstickade rum för hvarje sak och en gång i midten, hvarifrån man kan stoppa in vederbörande till höger och vänster. Dessa remсор böra då vara påstickade på fodret innan yttertygget fästes fast. Ett kantband rundt om och två band att knyta om hela paketet med, det är hela historien.

Brickdukar och brödkorgsdukar äro också något, som småfolk ganska tidigt kunna komma i land med, om man väljer förståndiga mönster, och det är alltid trefligt att få.

En annan praktisk klapp är skyddare för i garderoben upphängda blusar och klädningar. Dessa göras antingen af linnette för mörkare klädningar, hvilket stoff har den förmånen att vara glatt och därför lätt glider på samt af "entant" linne för ljusare kläder. Dessa skyddare bestå af ett rakt stycke tyg, som svepes om den på pinnen hängande klädningen likt en krage, hopsydd på axlarna, så att endast kroken sticks igenom. Vill man göra den litet fin, kan man ju sy på ett garneringsband eller en kråkspark, spets eller dylikt och naturligtvis initialer, och så ser det genast litet "arbetadt" ut.

Vackra näsdukar äro något rart, och förtjusande äro de små pompadurerna i siden och pärlor.

Något som vi veta att barn aldrig få för mycket af är strumpor, kragar och förkläden, så där har far- och mormödrar ett rikt fält för flitiga fingrar och kärleksfull omtanke. Men äfven husmödrar äro bra glada åt ett trefligt, klädsamt förkläde, något som de, lustigt nog, sällan ha godt om och sällan få. Själfr har jag önskat mig det till hvarje jul — men förgäfvets.

För husfaderns trefnad skulle jag vilja rekommendera en papperskorg, som inte står på fot, utan platt på golvet och är så stor och bred att den fyller hela mellanrummet under skrifbordet, nota bene om detta är utrustadt med sidoskåp. Plats måste ju också finnas för den skrifuandes ben. En sådan korg, dit allt tänkbart och otänkbart kan vråkas, utan att den kantrar, har ett oändligt lugnande inflytande på ömtåliga nerver. Man beställer den efter lämpliga mått i en korgaffär och målar den sedan själf. Det blir inte så dyrbart.

Och för att nu öfvergå till mera ideella klappar, så finns det en, som alltid brukar passa, och det är fotografiramar. Antingen man har råd att skaffa en eller flere. I senare fallet bör man välja likadana ramar, t. ex. af tjockt slipadt glas utan krimskrams, dem trifs man bäst med i längden. Och vill man särskildt glädja en litterärt, musikaliskt eller konstnärligt anlagd person, kan man ju inrama några af stormännen eller favoriterna på dessa områden och så blir gåfvan ännu mera värdefull och välkommen. Och sedan ha vi ju alla dessa förtjusande reproduktioner, som ingen får glömma och som äro en god ersättning för den, som inte kan hänga upp några kapital på väggarna. Och så de många böckerna.

DIXI.

Uppgift, lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur

fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjölmonster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Mästersamuelsgatan 43, Stockholm

Iduns Mönsterafd.

DEN FINSKE skulptören Ville Vallgren, ett af de främsta namnen i Finlands unga konst, har fullbordat en fontän, som nyligen rests och aftäckts på ett af torgen i Helsingfors. Fontänens hufvudparti utgöres af en naken kvinnofigur, som föreställer Finland och framställes stigande upp ur hajvet. Den är modellerad med äkta Vallgrensk grace och hurtighet och gör ett förtjusande intryck.

Den finska, enkanerligen den helsingforska kvinnovärlden är emellertid af en annan åsikt att döma af följande uttalanden i den finska pressen.

Sålunda uttrycker det finska partiets kvinnoorganisation i Helsingfors på ett talrikt församlat årsmöte "sitt ogillande däröfver, att på offentlig plats i huf-

VILLE VALLGRENS NYA FONTÄN I HELSINGFORS. SIGNE BRANDER FOTO.

vudstaden och med medel hopsamlade genom gemensamma taxeringar, upprests en ful och otäck kvinnofigur och hoppas att detta konstverk, som väckt allmän afsky, med det första mätte undanskaffas". En socialistisk riksdagskvinna skriver: "För det första kunna vi icke förstå, huru denne bildhuggare så litet känt det finska folket, att han icke skytt att erbjuda till uppresande på hufvudstadens salutorg en kvinnofigur, hvars former, ställning och attityd tala om smuts och otukt."

Som det helt säkert skall intressera den svenska publiken att se detta konstverk, som kommit så mycket väsen åstad, meddela vi här bredvid en afbildning af fontänen.

En natt i Albergo delle Rose.

Af Ellen Lundberg, f. Nyblom.

(Forts. fr. föregående n:r.)

FRÅN MIN SÅNG kunde jag urskilja kularnes mörka kontur, och en och annan djärf eldfluga svingade sig ända upp framför fönstret likt ett litet tindrande, lösryckt blad, som sväfvade i den doftande luften. På afstånd hördes två näktergalar, som svarade hvarandra med fylliga, triumferande toner, hvilka stego och upplöste sig i dunklet.

De sjöngo, de sjöngo, men plötsligt föreföll det mig, att deras sång ljöd så underligt långt, långt borta, och månens ljus var icke längre månens, utan skenet från en lampa, som stod tänd på ett bord bredvid mig.

Hvar var jag? Jag befann mig i ett af de båda rummen i Albergo delle Rose, som förenades genom den lilla öfvervuxna loggian.

Jag stod framför en spegel vid toaletten, mitt hår var utslaget, och jag höll på att kamma mig, klädd i en lång kamkappa. Bakom mig stod dörren öppen till loggian för att låta den svala nattluften tränga in. I rummet på andra sidan loggian låg min väninna och sof; det visste jag. Några bref, som jag skrivit, lågo på ett bord; det var sent, men jag var icke sömning.

Plötsligt hörde jag den lilla dörren öppnas, som från loggian ledde till lönntrappan, och ett ögonblick därefter såg jag bakom mig i spegeln ett annat ansikte, hotellvärdens, rödt och upprymd, med spetsade mustascher och ett på en gång yrvaket och hemlighetsfullt uttryck i sina små klipska ögon.

Jag kände blodet stelna i mina ådror, och jag hade knappt kraft att vända mig om.

Han hade närmat sig på tåspetsarna, alltjämt klädd i sin gröna sidenrock, men trots min förskräckelse märkte jag genast, att han icke längre bar den lilla diamantnålen i sitt krås.

Innan jag hunnit återfå min fattning tillräckligt för att få fram ett ord, började han tala till mig i en undertryckt, hväsande hviskning:

»Signora, jag har kommit för att hämta er!» hviskade han hastigt.

»Signor,» svarade jag så stadigt jag förmodade, »ni misstar er. Jag ber er att genast aflägsna er, eller jag ringer på en af upppassarne.»

Mina ord gjorde icke det minsta intryck på honom. Han blinkade med ögonen och återtog helt lugnt:

»Det tjänar till ingenting, signora. De sofva, sofva som stenar. Jag har kommit för att hämta er, kort sagdt, de ha redan börjat, och de tycka inte om att vänta; jag menar, de vänta på er, och de skulle bli mycket missbelättna, om ni låte dem vänta förgäfvets. I synnerhet min farmorsmor. Hon kan inte tåla invändningar. Det är en i högsta grad befallande karaktär. Man skulle ju inte tro det, eller hur, af det där milda porträttet, men jag försäkrar er, att hon är det; kort sagdt, jag känner henne, och jag råder er att inte låta henne vänta!»

»Jag förstår inte, jag förstår ingenting! Er far — fars — fars...» stammade jag, förvirrad af skräck.

»Ja, ja, alldeles,» svarade han med ett slugt leende, »min far — fars... men det är alldeles nog med ett 'far', signora! Nåå, kommer ni eller ej?»

»Jag vet inte, jag begriper ingenting! Hvert

tänker ni föra mig?» Jag försökte omärkligt taga ett par steg för att nå bort till loggian och ropa på min väninna, men han spärrade vägen för mig, och i det han grep mig om båda handlederna med sina små kalla, magra händer, höll han mig fast som i ett skrufståd.

Och så började han tala fort, fort, medan han stirrade på mig, och hans ansikte allt mera närmade sig mitt.

»Jag vill inte alls göra er något illa, förstår ni; inte alls! Kort sagdt, det är inte ens jag, som envisas att få er dit ut. Det är min far — fars — fars —» och han började plötsligt skratta; ett litet torrt, halfkväfadt skratt, som kom mig att rysa. »Det är bara den vanliga balen i stora festsalen, hvarmed man inviger badsåsongen. Alla äro där. Och jag råder er att komma med. Här var en gång en dam, som sade nej till mig, som lyckades kalla på tjänarne, kort sagdt, morgonen därpå fann man henne i sin säng — strypt.»

Han befriade mig plötsligt från sitt hårda tag om handlederna och såg på mig med halfslutna ögon.

»Ser ni! Ni har er frihet. Jag låter er själf bestämma. Ingen vill tvinga er. Gör hvad ni själf anser för godt!»

»Men,» återtog jag, hackande tänderna af förskräckelse. »Jag är ju inte klädd. Ser ni inte. Jag håller på att kamma mig.»

»Det gör ingenting,» svarade han med en stor gest. »Det är originellt, utomordentligt originellt. Inte klädd! Hvad menar ni, tvärtom i högsta grad klädd. Där inne finnas minsann de, som äro betydligt mindre klädda än ni. Se så, kom nu,» fortfor han med knappt hörbar röst.

(Forts.)

Sveriges på en gång elegantaste och mest användbara modejournal för hemmen. •

Iduns Modellkatalog

Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorerat omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

Oumbärlig för alla sömmerskor och alla hem. . . . Nu är tid att prenumerera.

Anna Wahlenberg.

Tor Hedberg.

Ernst Hörman.

Ruben Liljefors.

DET VAR rätt längesedan författarenamnet Anna Wahlenberg stod tryckt på någon af hufvudstadens teateraffischer. Hennes flitiga penna sysslar helst med novellistik, romaner och stundom sagor, och i hvilken af dessa tre former hennes fantasi än rör sig, har hon alltid en stor trofast publik, som lyssnar till henne.

Försynt som hon är, chockerar hon aldrig sina läsare, utan värmer dem i stället genom sin lugna berättartton, så fri från stora eller invecklade gester och pompösa ord. Inte ens hennes ironi slår med piskan, den risar utan att sära, och sympatien ligger städse bakom som regulator.

Författarinnans pjäs "Människokännaren", hvilken sedan några dagar står på Dramatiska teaterns spellista, har något af familjenovellens stillsamhet öfver sig. Den handlar om en på det hela taget barnslig, god, men andligt otymplig man, som tror sig känna människorna, förstå deras gärningars motiv. Naturligtvis gör han intet af allt detta — ty hur ofta begripa vi människor egentligen något af hvarandras färd? — utan får i stället sin läxa af lifvet, men sedan klappar författarinnan vänligt hans hufvud och det hela upplöses i ett harmoniskt slutackord.

Pjäsens förtjänster bestå i en god karaktärsteckning samt en fin och naturlig dialog med många glimtar af klok lifsiakttagelse, bristerna i en väl tunn handling och frånvaron af dramatisk spänning.

Hr Palme spelar "människokännaren" och kan, tack vare sitt lyriska temperament och den lynnets naivitet, som sällan sviker honom, ge en trovärdig bild af det stora, miss-tänksamma och impulsiva barn författarinnan tecknat. Hans motsats, den unge doktor Eggert, framtidsmannen, spelas varmt och kärnfullt af hr Gösta Hillberg, och fröken Margit Torssell är frisk och sympatisk i en flickroll, åt hvilken författarinnan gifvit några af sin paletts vackraste färger.

Efter vistelsen i "Människokännarens" begränsade hvardagsvärld med dess små strider och konflikter, erfar man en hissande och i viss mån skrämmande sensation vid förflyttningen upp i det tragediens alprike, som inrymmer i Tor Hedbergs drama "Mikael".

Denne författare är kanske vår moderna litteraturs allvarligaste och djupast trängande människoskildrare. Hos honom finnes ämne till en svensk Ibsen — ehuru af mindre proportioner, liksom vår fjällvärld är mindre än den norska.

"Mikael" ger oss snillets tragedi,

den utvaldes, som i känslan af sin undantagsställning söker göra sig oafhändig af lifvet och människorna. Han känner sig vara "af skaparnes släkte, af dem, som icke gå spårlöst öfver jorden — lifvet är vax i hans hand". Men så hämnas detta lif på honom, han har en gång tillhört det med kropp och själ, men undflydde det af själfbevaringsdrift för att ostörd af dess hårda och sölande grepp få fullfölja sin höga gärning som tänkare. Dock, handlingarnas följder uteblifva aldrig, och Olof Hermenius' ödesbestämmande handling, då lifvet hvirflade honom mellan sina kuggjul, var att han älskade en kvinna, som han sedan öfvergaf. Hon födde honom en son, som blef idiot, och då denna underrättelse en dag längre fram i tiden bryter in i hans abstraktionsfyllda värld, svindlar han inför lifvets "meningslöshet" och faller.

Dramat tillhör sin författares starkare verk, fylldt som det är af djupgående psykologi och vacker lyrik. Den sceniska formen saknar däremot helgjutenhet, när sammanhanget mellan dramats första häft och den symboliska epilogen, som spelar uppe i jämtlandsfjällen, icke står fullt klart för åskådaren. Den inmängda naturmystiken med dess röster och syner far heller icke väl af rampljuset och kulissernas krassa prosa.

Utförandet förtjänar det amplate erkännande, hr Svennberg för sitt nyansrika och karaktäristiska återgifvande af "den store mannen", hvars brutala egoism, människoskygghet och

anspända själslif han belyser i hvarje gest, hvarje replik och ej minst i den väl anlagda masken, hr Arehn för sin starkt och konsekvent genomförde Mattias Wolcker, läkaren med den kärftva materialistiska åskådningen, en fantasi- och drömlifvets svurne fiende, samt fru Bosse för den intensa framställningen af Edith Morland, filosofens ungdomskärlek. Äfven birollerna hålla i det närmaste måttet.

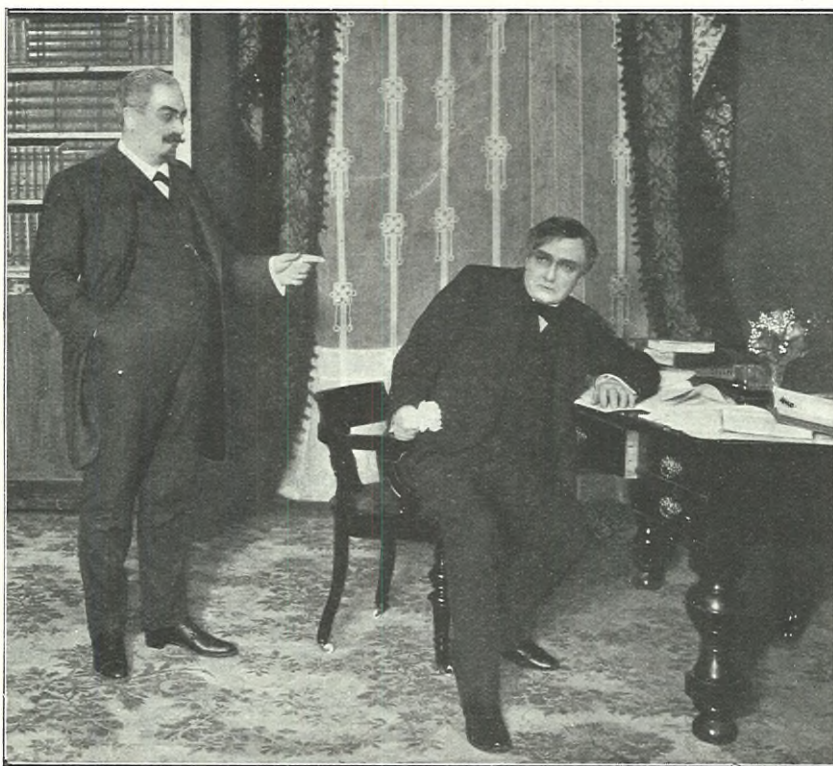
Vår exklusivaste scen, Intima teatern, ger sedan några aftnar tillbaka det Strindbergiska sagospelet "Svanevit", i hvilket diktaren låter sin lyras vackraste strängar klinga. Det är en kärlekens höga visa, denna saga om Svanevit och hennes prins, som med sina känslors renhet och styrka öfvervinna ondskan och mörkret, ja, till och med döden.

Den unga Fanny Falkner, bekant från sin debut i "Påsk", spelar Svanevit — en tung börda på så opröfvade skuldror. Men här tar det ena barnet det andra vid handen, och en lyckligt vägvisande instinkt gör att den unga skådespelerskan följer diktarens drömfina gestalt bra nog i spåren. Plastiken kommer hon bäst ut med och apparitionen har mycket af den rätta stilen, men talet kräver här och hvar mera nyansering, mera samklang med replikernas utsökta poesi. Nu ha tonfallen ofta något inlärdt, monotont, men annat kan näpe-ligen väntas af en elev, hvars kralter nyss börjat tagas i anspråk.

Hr Wahlgrens prins skulle vara riktigt bra, om han inte behandlade dialogen så pretiöst som han gör. Hvarför denna sockersöta, släpande ton? Den unge sagoprinsen är ju en käck gosse, som hvarken rädes blåa tornet eller den elaka styfmodern, hvadan han bör undvika att begagna tonfall som en veklig pilt. Äfven med naturligt talspråk går det an att ge relief åt ett mjukt, romantiskt gosselynne.

Dessa anmärkningar åsido gör det tjugande sagospelet ett tagande intryck å den lilla scenen, och såväl birollerna som uppsättningen fullborda det goda helhetsintrycket. Ty helhetsintrycket är godt, och bristerna, som följa alla företag i växt, komma nog äfven här att bli allt mindre väsentliga.

Den engelska lustspelsdramatiken vinner f. n. en vacker seger på Vasa-teatern i signaturen Charles Marlowes fars "Bland bälde riddersmän". Den roar utan att vara oanständig, och redan det är häpnadsväckande. Hur ovan skall ej vår "gyllene ungdom", kvinnlig såväl som manlig, känna sig öfver att ej få höra skabrösa repliker susa kring öronen så fort ridån går upp! Men om I kännen er besvikna, så sitten

Scen ur Tor Hedbergs drama "Mikael" på Svenska teatern. Mattias Wolcker (hr Arehn) och Olof Hermenius (hr Svennberg) Ateljé Jäger foto.

4:de häftet af Mönstertidningen

Konstslöjden i Hemmet

har utkommit och innehåller bland annat: drifning i metall, läderplastik, träskärning, målning å skinn m. m.

Finnes att tillgå i hvarje bokhandel samt portofritt direkt från Exp. af Konstslöjden i Hemmet, Stockholm. Pris pr häfte 60 öre.

Typer ur operetten "Dollarprinsessan" på Oscarsteatern.

Alice (Fröken Grünberg).

kvar i alla fall. Hr Winnerstrand är ju stortadt rolig, och för en gångs skull så... Äfven "Dollarprinsessan", den nya operetten på Oscarsteatern, hör till de ofarliga publiknjöjena. Jag har svårt att beskrifva handlingen, den präglas af den glada oordning och förbluffande händelseutveckling, som är de flesta operetter egen och som det vore synd att klandra författarne för.

Det försiggår saker och ting, som äro totalt främmande för den vanliga världsordningen och som, omsatta i verkligheten, skulle ge ett hittills oanadt nyhetsstoff åt dagspressen. Men sådant är — operettlivet. Musiken har ett par ansländes nummer och mera behöfves inte. Fru Meissner och hr Barcklind sjunga en duett, åt hvilken änglarna i himlen klappa händer och den jordiska publiken jublar. Fröken Grünberg är en strålande dollarprinsessa och hr Ringvall en miljardör, som finansvärlden skulle vara stolt öfver att få räkna bland sina märkesmän. Vidare presenteras operetten i en vacker och lysande uppsättning och spelas öfver hela linjen med godt humör. Kort sagdt: det är hausse på Oscarsteatern för närvarande.

Också Södra teatern har fått lyckovind i seglen, och orsaken till det förmånliga barometerståndet är ett wienerlustspel "Världen utan män" af Julius Horst, skickligt lokaliseradt af Axel Wijkander. Stycket präglas af en frodig lustighet, en sådan, som sedan gammalt haft hemorts rätt på denna scen, och handlingen är aktuell och utvecklas med dramatisk savoir faire. Skildringen af de tre fattiga unga flickorna, som bo till sammans i ett litet vinds-

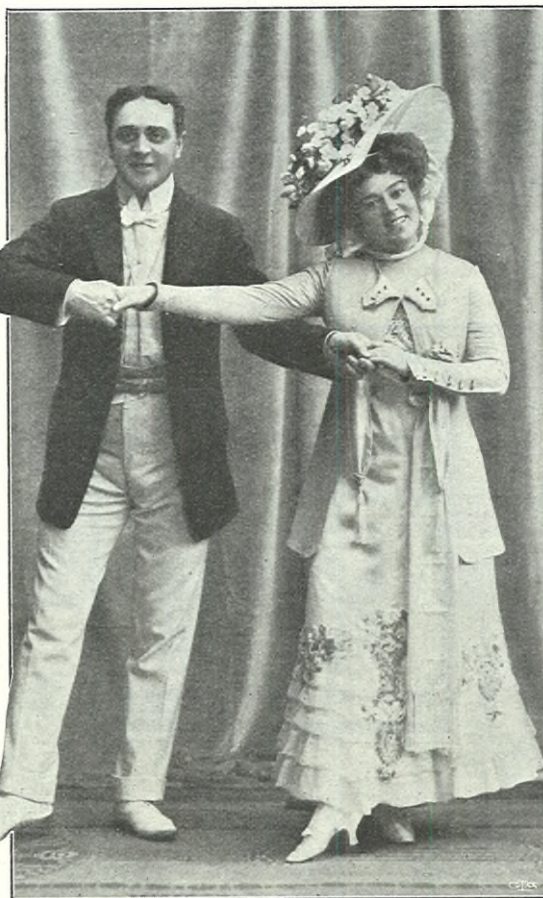

Fredy Wehrburg (Hr Allum).

rum och tappert kämpa för att på ett hederligt sätt kunna lifnära sig, har vissa beröringspunkter med tendensen i Elin Wagners bok "Norrtullsligan", ehuru typerna i den senare äro djupare tänkta och gifna med konstnärshand.

Utförandet är jämnare än hvad Södra teatern på länge presterat.

På landsortsscenen har hr Ernst Hörmans folkskådespel "Frithiof och Ingeborg" nu upplevat sin premiär. Det är teater Hultman, som i Norrköping gifvit stycket i en synnerligen vårdad utstyrelse och med talangfulla framställare i de viktigaste rollerna. Författaren har begagnat den gamla Frithiofssagan som underlag för sitt stycke, hvilket för öfrigt är behandladt med stor själfständighet och skrivet på ledig blankvers. Den kände musikern hr Ruben Liljefors har skrivit en anslående musik till dikten, hvilken har all utsikt att bli ett repertoarstycke i landsorten. Äfven stockholmarna torde snart få njuta däraf på någon af de Ranftska tiljorna.

Friherre Hans von Schlick och Daisy Gray (Hr Barcklind och fru Meissner). Ateljé Jæger foto.

De senaste händelserna inom musiklivet äro alltför många för att på det starkt begränsade utrymmet skulle kunna lämnas någon mera ingående redogörelse.

På Operan har hr Cornelius ytterligare sjungit Simson i Saint-Saëns "Simson och Delila" och gaf äfven där prof på sitt gedigna konstnärskap, hvilket särskildt framträdde i den musikaliskt verksamma kvarnscenen.

Reprisen af Aubers "Den stumma från Portici" kommer att inbringa direktionen ett varmt tack från alla vänner till den gamla goda operastilen.

Denna sprudlande och gnistrande musik har oförgänglig ungdom, den bär hälsning från en tidsålder, då den konstnärliga skaparkraften arbetade lättare och mera inspireradt än nu. Hr Hoffmans Masaniello var dock ingen vokal mesterprestation, rösten är beslöjad och sång-

sättet tyder på bristande utbildning. Där emot var fröken Strandins mimiska prestation som Fenella synnerligen poetisk och fru Bartels sjöng glansfullt prinsessans parti.

Aulinska kvartetten började sin säsong med en intressant klassiker-afton — Haydn, Mozart, Beethoven — och spelade genast in sig i publikens hjärtan. De voro hela aftonen vid god disposition, och såväl Beethoven-kvartetten ur Op. 18 som ock Haydns kvartett i d-moll spelades med originalitet i uppfattningen och ypperlig teknisk brio. Mozart representerades af b-dur-sonaten nr 15 för violin och piano med hr Aulin i principalstämman och fröken Molander vid pianot. Lokalen är numera K. F. U. K:s sal, som verkar åtskilligt behagligare än Vetenskapsakademiens.

Stockholmarnes kända ombytlighet inför prestationer och artister på det konstnärliga området, det må gälla teater eller musik, bekräftar sig lyckligtvis icke i fråga om Konsertföreningen. Då den startade för en fem, sex år sedan, skedde det under det lifligaste intresse från publik och kritik, och dessa sympatier äro fortfarande föreningens starka stöd.

Därför mötte också en fulltalig åhörareskara vid det nya arbetsårets första abonnemangskonsert i måndags, som kanske af artig hänsyftning på våra nyknutna förbindelser med Ryssland, bestod af en svensk-rysk afton.

Ludvig Normans klangfagra konsert-uvertyr i ess-dur, komponerad då han var 25 år, inledde programmet. Utan att besitta några märkvärdiga egenskaper gör denna komposition ett friskt och harmoniskt intryck — något af Sturm und Drang hittar man däremot ej; det upprörda, lidelseheta fanns ej hos den normanska sångmön.

Andréas Hallén intog andra rummet i programmet svenska trio och företrädades af balladen

Olga Labinska (Fröken Keyser).

John Couder (Hr Ringvall).

“Skogsrådet” samt ett orkesternummer “Drömbilder i skymningen”. Till Halléns mera pregnant verk höra de näppeligen, men de äro habit skrifna och klinga vackert.

Däremot fanns Emil Sjögrens romantiska diktarfysinomi klart afspeglad i sånger sådana som “Alt vandrer Maanen” och “Alla mina drömmar”, och i musiken till den sjudande Ibsenska dikten “Solglad dag i hegnet have” igenkändes den Sjögrenska sångmöns sprakande ungdomslynn från 80-talet. Samtliga vokalnummer sjöngos af den danska kammarsångerskan fröken Ellen Beck och hennes röstfäring och praktiga sångkonst hade ej deklinerat sedan förra besöket.

Konserten afslöts med en symfoni af ryssen Alex. Borodin, ett till formen öfverraskande koncist arbete och i melodiskt afseende friskt och medryckande som en majstorm.

Frånsett någrasmärre ojämnheter gjorde orkestern sin sak bra som alltid under hr Tor Aulins ledning.

Till bekämpande af de öfverhandtagande populärkonserterna, hvilka fräta på vårt musiklif, ha flere af våra mera kända musikutöfvare bildat ett konsertsällskap benämndt “Musikaliska artisternas ring”. Deras första konsert ägde rum å Vetenskapsakademiens hörsal, och programmet, som var väl och rikhaltigt sammansatt — Bachs konsert för 2 violiner, en violinromans af Gustaf Hägg, sånger af Sjögren, Beckman, Brahms m. m. — visade att sällskapet sträfvat att framföra konstnärligt värdefulla tonalster. De exekverande voro hr Runnqvist, fru Munthe-Sandberg, fru Mally Högborg och en ung sångare hr Göran

Lindstedt, visserligen ännu som exekutör stående på elevstadiet, men af hvars praktiga röstmaterial åtskilligt bör kunna göras.

Violinisten Sven Kjellström och pianisten Alfred Roth, två för hufvudstadens publik välkända musici, båda gedigna konstnärer, konserterade häromaftonen i Musikaliska akademien. De voro ypperligt samspelade med inbördes öfverensstämmelse i temperamentet — något lugnt,

allvarligt, flärdfritt — och spelade i synnerhet en Beethovenosonat med stil och finhet.

Operasångaren Modest Menzinskys afskedskonsert blef en hjärtlig tacksamhetens korrespondens mellan artist och publik för den insats han under de senaste åren gjort vid vår stora lyriska scen. Programmet, som han sjöng med verv och glöd, upptog dels ett antal tyska romanser, dels brottstycken ur några Wagneroperor.

ARIEL.

Scen ur Ernst Hörmans folkskådespel “Frithiof och Ingeborg” på Norrköpings teater. Kung Ring (hr A. Ryding), Frithiof (hr V. Sjöström) och Ingeborg (fru Margot Ryding). A. Blomberg foto.

Biografteatern ha icke alltid varit förtjänta af pressens rekommendation. Deras program ha utgjorts af sensationella eller groft komiska bildserier, som, i stället för att skänka de ungas fantasi en sund näring, gifvit den impulser af allt annat än nyttigt art.

TVå af våra biografteatrar Olympiateatern, Biblioteksgatan 12, och Elite-Teatern Greffhuregatan 24 B, ha emellertid tagit afstånd från dessa förskämda smakrikningar och sträfvat framgångsrikt visa verkligt goda bilder, såväl vackra och instruktiva naturscener som oskyldiga dramatiska och skämtsamma nummer. Det är oss därför ett nöje att påpeka deras tillvaro och framhålla dem såsom väl förtjänta af publikens uppmuntran.

Svenska tankar

blir namnet på en 6:e nov.-publikation, som utges af Trelleborgs Fosterländska Ungdomsförening för att mana till liknande sammanslutningar. Tidningen, som utkommer i 24-sidigt format innehåller uttalande af H. K. Höghet Kronprinsen (med fotografier af D. D. K. Högheter samt prinsarne Gustaf Adolf och Sigvard). Bland författare märkas utom målsmän för ungdomsrörelsen: Verner von Heidenstam, Annie Åkerhielm, Johan Nordling, Sven Lidman, Fredrik Nycander, Anders Österling.

För att betäcka tryckkostnaderna har ett pris af 25 öre satts på publikationen, som äfven erhålles på rekvisition från föreningen.

**ANVÄND
ENDAST
SVENSK
TVÄTTVÅL
"SAVOLIN".**
TEKN. A.-BOL. FLORA, GEFLE.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.
**FORSLAG TILL MATORDNING FÖR
VECKAN 8—14 NOV. 1908.**

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; biff af svinfillet med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med giffar. Middag: Klar buljong med sparrisknopp; stekt filé af slätvar med remouladesås; späckad kalfsädel med legymer; äppelbeignet med vaniljsås.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; kaffe eller te. Middag: Pudding af kött med potatismos; soppa på blandad frukt.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; falsk sköldpadda (rester från måndag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Afredd buljong med ostsmörgåsar; kokt torsk med äggstanning och potatis.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; sill med smör och ägg; kaffe eller te. Middag: Irländsk köttstufning; saftsoppa med mannagrynsflammeri.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; biffstek med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtor med fläsk; plättar med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; omelette med potatis och skinka; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kåldolmar; soppa på rödvin med skorpor.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; bräckt stångkorf med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Stekt kalfbog med lingon och saltgurka; äpplen med ris.

RECEPT:

Klar buljong (f. 6 pers.). 2 1/2 kg. märkepipa eller oxref, 3 1/2 lit. vatten, 1 msk. salt, 5 hvitpepparkorn, (1 liten moröt, 1 liten bit selleri).

Till klarmedel: 1 hg. af köttet, benfritt, 2 äggvitör.

Beredning: Buljongen bör kokas dagen innan den skall användas. Köttet, som helst bör vara nyslaktadt, tvättas med en duk doppad i kallt vatten, skäres i bitar och benen sönderhuggas. Köttet och benen nedläggas i en hög buljongskittel, med tät slutande lock, hvarefter det kalla vattnet och saltet tillsätts. Kitteln får därefter stå vid sidan af elden omkr. 1 1/2 tim. Kitteln sättes sedan öfver elden, när buljongen kokar upp, skummas den väl och hvitpepparkornen samt rotsakerna, om sådana önskas, läggas. Buljongen får därefter sakta koka omkr. 6 tim. Köttet tagas upp med en hålslef och buljongen silas genom härskigt. Följande dag aftages allt fett noga. Det råa köttet skrapas fint och blandas med de lätt uppslagna äggvitorna. Buljongen hälls i en kastrull och, när den är het iverisps köttet, och buljongen får under vispning ett godt uppskok. Den silas därefter genom en i hett vatten urvriden servet eller ylleduk, upphettas och afsmakas med salt och peppar samt serveras med klimp, vindböjlar, ostbeignet, pastejler eller grönsaker.

Remouladesås (f. 6 pers.). 2 äggulor, 1/2 tsk. salt, 1/4 tsk. hvitpeppar, 4 msk. fin matolja, 3 hårdkokta äggulor, 1 half ättiksgurka, 1 msk. kaperis, 2 tsk. grön senap, 3 tsk. dragonättika eller vinaigre, 1 1/2 msk. beefsås, 2 dcl. tjock grädd.

Beredning: Äggulorna röras med saltet och hvitpepparen i 15 min. Matoljan tillsättes droppvis under jämn rörning, därefter de hårdkokta och passerade äggulorna, ättiksgurkorna och kaperisen, stötta i stenmortel och passerade, samt den gröna senapen. Dragonättikan eller vinaigren nedröras litet i sänder, likaså beefsåsen. Röres kraftigt 1 timma. Sist tillsättes den till hårdt skum slagna grädden och såsen afsmakas noga. Den serveras till stekt fisk eller kött.

Pudding af kött med potatismos (f. 6 pers.). 1 lit. kokt eller stekt kött, 2 små rödlökar, 3 msk.

VÅRGÅRDA

(Kungl. Hofleverantör)

HAFREGRYN • HAFREMJÖL

Vid beredningen bortsläpas icke — såsom ofta sker för att gifva grynen hvitare färg — den gulaktiga, näringsrika proteinhinnan. Genom bevarande af denna blifver gröten mera näringsrik, fäsmakande och fast (ej lös och slemmig).

Obs. Den extra kvalitén i **paketerna.**

smör (60 gr.), 1/2 msk. salt, 1 tsk. peppar, 4 dcl. buljong.

Potatismos: 1 1/2 lit. potatis, 1 kkp. oskummad mjölk, 2 ägg, 1 msk. kallt smör, 1 tsk. socker, 1 tsk. salt.

Till formen: 1 msk. smör (20 gr.), 3 msk. stötta skorpor.

Beredning: Köttet skäres i tärningar och drifves genom köttkvarn. Löken skalas, hackas fint och brynes jämte köttet i smöret, hvarefter kryddorna tillsätts. Potatisen räskalas, kokas mjuk och pressas genom purépress eller mosas sönder med en gaffel. Mjölken, de uppvispade äggen, smöret och kryddorna tillsätts och moset arbetas, tills det liknar skum. En form smörjes med smör och beströrs med stötta skorpor, ett hvar af potatismoset lägges och därefter hälften af det brynta köttet, som öfverhälls med litet af buljongen. Öfversta hvarvet bör vara potatismos, som öfverströrs med stötta skorpor och krusas vackert med en sked.

Puddingen gräddas i ugnen omkr. 1/2 tim. Den serveras med öfverblifven tseksås eller skiradt smör.

Kokt torsk med äggstanning (f. 6 pers.). 1 1/2 kg torsk, 2 msk. salt, 1 tsk. ättika.

Äggstanning: 4 ägg, 3 kkp. gräddmjölk, 2 msk. fint hackad persilja.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.). Beredning: Fisken skrapas väl från stjärten uppåt, uppskäres och inälvorna ertagas. Rom och lever tillvaratagas. Den sköljes i omkr. 10 vatten och torkas med en fiskhandduk

och samt ingnides med saltet och ättikan och får ligga 1/2 tim. En eldfast form smörjes med kallt smör. Fisken torkas ånyo och skäres i bitar, hvilka nedläggas i formen, tillika med den väl sköljda rommen och levern.

Till äggstanningen vispas äggen väl med mjölken och den sköljda samt fint hackade persiljan. Äggstanningen hälls öfver fisken och formen öfverbindes med »smörpapper». Anrättningen kokas i vattenbad i ugnen omkr. 1/2 tim. eller, tills fisken kännes mjuk. Den serveras med skiradt smör och potatis.

Irländsk köttstufning (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. färbringa, 3 små rödlökar, 1/2 msk. salt, 1/4 tsk. hvitpeppar, 1 liter kokande vatten, 1/2 lit. räskald potatis.

Till kastrullen: 1 msk. smör.

Beredning: Köttet tvättas med en duk doppad i hett vatten och skäres i för servering lagom stora bitar. En järnkastrull smörjes med smör, köttet nedläggas däri hvarfals med hälften af potatisen skuren i skivor samt den i skivor skurna löken och kryddorna. Det kokande vattnet tillsättes och köttet får sakta koka 3/4 tim. Då illäggas resten af potatisen skuren i skivor och stufningen får ytterligare koka omkr. 1/2 tim.

Köttet serveras midt på fatet, potatisen rundt omkring och såsen hälls öfver.

Ärtor med fläsk (f. 6 pers.). 4 kkp. gula ärtor, 4 hg. rimsaltadt bogfläsk, 3 lit. vatten, 1/2 msk. salt.

Beredning: Ärtorna rensas, sköljas väl och läggas i 3 lit. vatten kvällen innan de skola anrättas. De påsätts att koka i det vatten, hvari de legat i blöt och litet soda af en ärtas storlek lägges. Ärtorna få koka hastigt och skalen skummas bort, detta går lättare om litet kallt vatten tillsättes. Då ärtorna kokat 1 tim. lägges det tvättade och skrapade fläsket och soppan får långsamt koka, tills ärtorna börja falla sönder, eller omkr. 2 tim. Soppan afsmakas och serveras med det sönderskurna fläsket.

Omelette med potatis och skinka (f. 6 pers.). 1/2 lit. kokt kall potatis, 2 hg. rökt skinka, 1 msk. fint hackad portug. lök, 1 msk. smör (20 gr.), 5 ägg, 4 dcl. tunn grädd, 1/4 tsk. salt, 1/4 tsk. socker, 1 msk. fint hackad persilja.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.).

Beredning: Potatisen skalas och skäres i skivor. Skinkan skäres i aflånga bitar. Löken fräses smöret. Äg-

SOLO-KÄFFE

från

A.-B. Malmö Kaffekompani.

H. M. Konungens Hofleverantör.

Magnetiskt förädladt enligt svensk patentet n:o 20016 är

det bästa, renaste och drygaste

JAVA-KÄFFE

som finnes i marknaden och säljes i femton olika Javablandningar i rikets förnämsta Kaffe- och Specialfärför.

gen vispas väl med grädden och äggstanningen afsmakas med salt och socker. En lång omeletteform smörjes med kallt smör och häri nedläggas potatisen, skinkan och löken hvarvis. Sist öfverhälls äggstanningen och den fint hackade persiljan utgörs öfver. Omeletten gräddas i god ugnsvärme, tills den fått en vacker gulbrun färg.

Äpplen med ris (f. 6 pers.). 2 dcl. karolina-risgryn, 3 lit. kokande vatten, 2 tsk. salt, 1 1/2 kkp. krosssocker, 2 kkp. vatten, 2 lit. äpplen. Marängmassa: 3 äggvitör, 6 msk. strösocker.

Beredning: Risgrynen sköljas och skällas i hett vatten. De påsätts i det kokande vattnet, tillsatt med saltet och få koka hastigt, tills de äro mjuka, men ej falla sönder. De upphällas i durkslag och öfverspjas med kallt vatten. De insätts därefter i varm ugn och omröras ofta med gaffel, tills de äro skiljda och allt vatten afundstat. Af sockret och vattnet kokas en klar lag, som får kallna. Äpplena skalas, skäres i klyftor och kärnhusen borttagas. De läggas direkt i sockerlagen och få koka, tills de äro mjuka, då de uppläggas i pyramid på ett rundt serveringsfat. Sockerlagen hopkocas och hälls öfver frukten. Risgrynen läggs i en krans omkring. Äggvitorna silas till hårdt skum, och sockret nedröres försiktigt i äggviteskummet. Marängmassan spritsas genom garningssträtt öfver äpplena. Anrättningen sättes in i svag ugnsvärme för att marängen skall få en vacker ljusgul färg och bli halftorr. Den serveras varm eller kall med vispad grädd.